

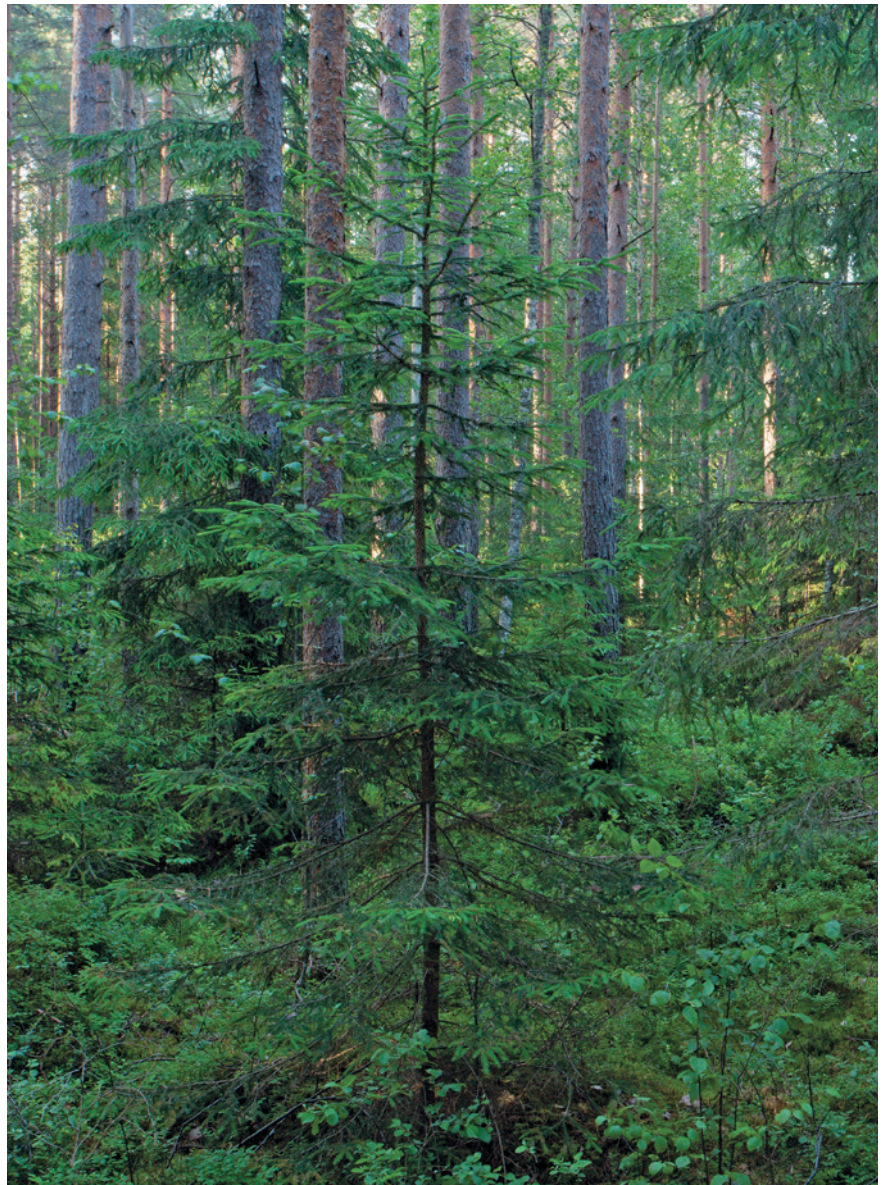
Väike-kärbsenäpp:

söakas muusik ja nobe kärbsepüüdja

Eesti loodus ei väsi üllatamast. Mida rohkem õpid liike eristama ja tundma, seda rohkem neid tundub Eestis leiduvat. Ainuüksi sulelisi on siin kohatud ligi nelisada liiki. Suitsupääsukest, harakat või hallvarest teavad paljud, kuid mida varjulisema eluviisiga lind, seda vähem teda tuntakse. Nii on ka väike-kärbsenäpiga, kelle olemasolust pole tõenäoliselt paljudel aimugi.

Karl Adami

Kuulsin väike-kärbsenäpist mõned aastad tagasi, kui enamik Eestimaad sulelisi olid mulle juba tuttavad. Ühtlasi kuulsin, et mõnda väike-kärbsenäppi on kohatud ka minu naabruses, Väandra vallas Kurgja ja Mädara külas. 2015. aastal alustasin otsinguid ja endagi üllatuseks õnnestus toomingate oitsemise paiku leida esimene laulev isaslind – suisa

Vändra valla metsades näib väike-kärbsenäpile sobilikke elupaiku jaguvat

kodukülas. Kui esimest korda kohatad kedagi, keda oled varem vaid piltidel silmitsenud, hakkab süda kiiremini tuksuma ja tekib soe tunne. Mõni päev hiljem aga soojenes tunne veelgi, sest selgus, et lauljaid oli ümbruses koguni neli. Ent järgmisel, 2016. aasta suvel õnnestus väikesel alal kokku lugeda koguni neliteist laulvat isaslindu. Käbliku või rasvatihase puhul on see ehk tavaline, kuid väike-kärbsenäpp on harv looduskaitsealune liik!

Väike-kärbsenäpp eelistab segametsi, kus leidub ka vanu kuuski. Täpsemaid eelistusi teab vaid

tema ise. Vändra valla metsades näib sobilikke elupaiku jaguvat, aga keegi ei tea, kui kauaks. Kindlasti näevad need paigad ühel päeval nobedaid saeterasid. Kindlasti kasvab mets sinna kord tagasi, kuid kas ka selline, mis väike-kärbsenäpile sobiks? Hoian alati hinge kinni, kui lähiümbrusest kostab saemüra. Võõrast kodu on raske hoida ja saan vaid loota, et metsaomanikud näevad ümberkaudsetes metsades palju enam kui palgivirnu. Nendes metsades on väike-kärbsenäpi naabriteks muu hulgas kolmvarvas-rähnid, laanepüüd ja mets-lehelinnud. Need sulelised ei kipu noorendikes elutsema.

Algaja loodushuviline võib kaugelt ajada väike-kärbsenäpi isaslinnu segamini punarinna, eelkõige punakasoranži kurgualuse tõttu, kuid kehahoiak ja ülejäanud välimus reedab, et punarinna pole teps mitte tegu. Väike-kärbsenäpp on teistest meie kärbsenäppidest väiksem, ent see-eest on ta neist suurem laulja. Oma kauni raiuvrõtmilise lauluga täidab ta varjukaid kuusemetsi, kus ei näi kedagi elavat. Minu silmis on väike-kärbsenäpp meie metsade armsaim värvuline.

Sageli on isaslinnud sissetungijate suhtes üsna uudishimulikud ja kui neil parasjagu putukapüük käsil pole, tulevad nad külalisi kont-

rollima. Kõik väike-kärbsenäpid, keda mul on õnnestunud lähemalt või kaugemalt jälgida, võtsid mu omaks. Üks isaslind paistis silma erilise uudishimuga. Alati, kui tema valdustesse tungisin, tuli ta minu lähedale putukaid püüdma. Samamoodi käitusid selle isaslinnu lähimad naabrid – metsvint ja mets-lehelind –, kes olid samuti ebaharilikult tolerantsed inimlooma suhtes.

Ent üksteise vastu nad eriti sallivad ei olnud: kõik kolm ajasid üksteist pidevalt minema. Selles metsatukas oli rohkelt istumisoksi, mida kõik selle sulestist elanikud soovisid kasutada. Valdavalt istus neil siiski väike-kärbsenäpp, kes tegi neilt sööstlende möödalendavate putukate tabamiseks. Tuulisemate ilmade korral noppis ta putukaid ka okstelt ja lehtedelt. Kui jäi aega peatuda, nõksutas isaslind saba ja puhastas hoogsalt oma sulgi.

Kui aga esimesed emaslinnud metsa saabusid, polnud enam aega niisama passida. Nüüd alustasid isased mängulendu. Väristavate tiivalöökidega lendasid nad laperdaval lennul sirgjoones oksalt oksale ja puult puule ning häälitsevad sisistavalt. Seejärel lasid isaslinnud emaslindudel pesakoha valida. Selleks lendasid härrad läbi kõik oksaaugud ja puukoorelõhed, lipsasid neisse ja välja ning püüdsid emaslindudes nende vastu huvi äratada.

Ehkki trükiallikate järgi teeb väike-kärbsenäpp pesa küllaltki madalale, on minu nähtud pesad olnud tublisti kõrgemal kui meeter-paar. Olen silmanud ka üht kõrgel puutüükas asuvat pesa – ka puutüükas pesitseda pole väike-kärbsenäpile kuigi omane. Pesa ehitab emaslind üksi, puuõõnsusse või tüveharude vahele. Emaslind ka muneb ja haub, justkui ehitamisest veel ei piisaks. Iga tund lahkub ta pesalt mõneks minutiks, ehkki isaslind püüab teda mõningal määral toita. Toitu vastu võttes väristab emaslind tiibu ja sirtsus manguvalt.

Hall-kärbsenäpi, must-kärbsenäpi ja kaelus-kärbsenäpi isaslinnud

Mie metsades, aedades ja parkides võib kohata nelja liiki kärbsenäppe: väike-, hall-, must- ja kaelus-kärbsenäppi. **Väike-kärbsenäpp** on neljast väikseim ja kõige varjulisema eluviisiga. Isaslind meenutab välimuselt punarinda, kuid tema sulestikus leidub märksa tugevamat sinakashalli tooni. Emaslind on aga pruunikas.

Hall-kärbsenäpil on mõlemad sugupooled tagasihoidlikult pruunikashalli sulestikuga ja välislaadilt saledamad.

Piltlikult öeldes nunnarüüs **must-kärbsenäpi ja kaelus-kärbsenäpi** isaslinde on raske segamini ajada teiste meil pesitsevate sulestistega. Omavahel on neid lihtne eristada kaeluse järgi: harva Eestis kohatud kaelus-kärbsenäpil on lai valge kaelus. Emaslinnud on pruunikad, neid on keerukam eristada.

Kõik meie kärbsenäpid jahivad putukaid õhus, tehes sageli sööstu mõnelt istumisoksalt. Võrreldes teiste värvulistega on kärbsenäpid suured kehanõksutajad ja saba on neil sageli taeva poole.

Fotod: Arne Ader, Karl Adami, Andrej Chudy / flickr.com

Varem kandis väike-kärbsenäpp nimetust väiketikk. Seda pisikest värvulist on kutsutud ka väikeseks kärbsenäpüüdjaks

Väike-kärbsenäpi poegi olen pesast väljas kohanud valdavalt juuli viimastel nädalatel ja augustiski. Nad ei oska inimest karta, kuid tegutsevad sageli kõrgel, kus vanemad neid ka toidavad. Niisama märkamatult kui paljude inimeste jaoks väike-kärbsenäpp saabub, ta ka lahkub. Üldjuhul augustis ja sep-

tembris, sest väikesel tiivulisel pole siin talviste ilmadega miskit teha – ta veedab talve Indias. Ja kui tema või tema pojad tagasi tulevad, on loodetavasti vana kodumets alles. ■

Karl Adami (1991) on loodushuviline ja -fotograaf, ETV saate „Osoon“ loomajugude autor. Tema loodusfotosid: www.adamifoto.com.